

Tartu Ülikool

Loodus- ja täppisteaduste valdkond

Ökoloogia ja maateaduste instituut

Geograafia osakond

Bakalaureusetöö geograafias (12 EAP)

**Tartu tänavakunsti ja suurte seinamaalide kaardistamine ning
analüüs**

Annika Luure

Juhendaja: PhD Taavi Pae

Tartu 2024

Annotatsioon

Tartu tänavakunsti ja suurte seinamaalide kaardistamine ning analüüs

Tänavakunst ja suured seinamaalid on aktiivse linnaruumi osad. Neil on mõju nii inimestele kui piirkonnale üldisemalt. Nad pakuvad emotsioone, väärtusi, mõtteaine, aitavad kujundada linnaruumi, tõstavad kinnisvara väärtust ja palju muud. Uurimistöö eesmärk oli kaardistada Tartu linna tänavakunsti ja suuri seinamaale, selgitada välja erinevaid ruumisuhteid ning tööde mõju linnapildile. Tuues võrdlusi ka mujalt maailmas. Uurimuse käigus tehti välitöid, analüüsiti andmeid, loodi pildipank, andmebaas, mustandikaart ja illustreerivaid kaarte. Kokku kaardistati 650 tööd. Toodi välja isetekkelise ja korraldatud tänavakunstitööd, muraleid ja grafitit. Teooria osas anti ülevaade ruumisuhetest, kujutatud teoste taustast, näiteid jm.

Märksõnad: tänavakunst, grafiti, linnaruum, kartograafia, kaardistamine

CERCS kood: S230 Sotsiaalne geograafia

Abstract

Mapping and analysis of Tartu street art and murals

Street art and large murals are part of the urban space. They have an impact on both people and the region more generally. They offer emotions, value, food for thought, shape urban space, increase real estate value and much more. The purpose of the research was to map the street art and large murals of the city of Tartu, to identify different spatial relationships and the impact of the works on the cityscape. Bringing comparisons from other parts of the world. In the course of the research, fieldwork was done, data was analyzed, an image bank, database, draft map and illustrative maps were created. A total of 650 works were mapped. Self-created and organized street art, murals and graffiti were brought out. In terms of theory, an overview of spatial relationships, the background of the depicted works, examples, etc. was given.

Keywords: street art, graffiti, urban space, cartography, mapping

CERCS code: S230 Social geography

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. Teoreetiline ülevaade	6
1.1. Kunst avalikus linnaruumis.....	6
1.2. Uuritavad kunstivormid	7
1.2.1. Grafiti.....	7
1.2.2. Tänavakunst	8
1.2.3. Muralism.....	9
1.3. Varasemad uuringud.....	9
1.4. Tänavakunsti ja murali projektid Eestis.....	10
1.5. Tänavakunsti ja mural näiteid väljastpoolt Eestist.....	12
1.5.1. Festivalid.....	12
1.5.2. Teosed	12
2. Andmed ja metoodika	14
3. Tulemused ja arutelu.....	18
3.1. Leitud teosed.....	18
3.2. Asukohad	20
3.3. Teoste pinnad	21
3.4. Tehnika ja suurus	23
3.5. Valmimisaasta, kestvus ja hävimispõhjused	24
3.6. Autorid	25
3.7. Projektidega seotud teosed.....	29
3.8. Teoste seos asukohaga	30
Kokkuvõte.....	33
Summary	34
Tänuavaldused	36

Kasutatud kirjandus	37
Lisad.....	41
Lisa 1. Tartu tänavakunsti tehnikanäiteid	41
Lisa 2. Tartu muralite näiteid	42

Sissejuhatus

Tänavakunst ja suured seinamaalid ehk muralid on saanud üle maailma linnaruumis tavanähtuseks. Kui grafitit peetakse endiselt pigem vandalismiks ja ümbruskonna sodimiseks siis linnapildis leiduvad seinamaalid ja tänavakunsti tööd suhestuvad publikuga sõbralikumalt. Nad tekitavad huvi, juhivad tähelepanu, kannavad sõnumeid, on lihtsalt ilusad vaadata, annavad meelerahu, jätavad külmaks või ärritavad. Samal ajal on hakatud neid töid ka aina julgemalt kommertsialiseerima – korraldatakse tuure, kujundatakse uusi linnaruumi, linnad reklaamivad end kui tänavakunsti pealinnu, loomevargused jm. Seega on oluline teada saada, millist mõju suured seinamaalid ja tänavakunstitööd kohalikele linnadele omavad, kuidas linnaruumiga suhestuvad ning ajas muutuvad.

Bakalaureusetöö eesmärk on kaardistada Tartu linna tänavakunsti ja suuri seinamaale, leida millised ruumisuhted esinevad tööde vahel ning milline mõju on neil linnapildile.

Uurimisküsimused:

- Kuidas kaardistuvad välja Tartu linnas asuvate tänavakunsti ja suurte seinamaalide asukohad ümbritseva keskkonna, valitud pinna, tehnika, autori, teema ja teostuse osas?
- Milliseid erinevusi ja sarnasusi leidub Tartu töödel võrreldes teiste Eesti ja välismaa linnadega?
- Kuidas mõjutavad tööd linnapilti?

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Kunst avalikus linnaruumis

Linnas ringi liikudes läbime igavpäev erinevaid asukohti, kohti ja ruume. Ka linn ise on üks suur linnaruum, mis koosneb erinevatest osadest. Käesolev uurimistöo keskendub Tartu linnaruumile ja seal paiknevatele tänavakunsti ja murali töödele.

Ruumi saame vaadelda kui kohta, ala või avarat pinda, mis on vaba või piisav, et miski või keegi kuhugi mahuks. Samuti võib ruumi uurida, kui piiritletud maa-ala, teatavat tegutsemis- või mõjupiirkonda. Seda on mõtestatud ka kolmemõõtmelise ja lõputuna, kus kõik eksisteeriv paikneb ja toimub (Eesti Keele Instituut, 2024). Inimgeograafias vaadeldakse ruumi (ingl *space*) kui tegevusruumi (Gregory et al., 2009).

Ruumid saavad olla nii avalikud (ingl *public space*), kui privaatsed. ÜRO linnade tuleviku ja kestliku inimasustusega tegelev programm määratleb avaliku ruumina kohti, mis on ligipääsetavad ja nauditavad kõigile ilma kasumitaotluseta. See on nii igapäevane ruum, kui ka arutluste ja meeleavalduste toimumise koht (ÜRO, 2017). Avalik ruum on võrgustik, mis seob inimeste elu-, töö- ja tegevuskohad. Ta on justkui olemisruum, mis aitab ideaalis tugevdada kogukondi, ergutada kodanikuosalust, vähendada segregatsiooni ja kasvatada sallivust. Avalik ruum koosneb tänavavõrgustikest, parkidest, veekogudest, väljakutest, ühiskondlike objektide maa-aladest, maa-alustest trassidest, ühistranspordisüsteemist jpm ning saab olla nii riigi või kohaliku omavalitsuse omandis kui ka eraomandis. Avaliku ruumi peamine tunnus on vaba ligipääs kõigile nii füüsilises, sotsiaalses kui ka rahalises mõttes (Paaver & Kiivet, 2020). Privaatne ruum on avalikku ruumi vastand. See hõlmab nii individuaalset ruumikasutust kui ka omandisuhteid. (Roose *et al.*, 2020)

Koht on maa-ala, piirkond üldiselt, mingi täpsem punkt või piirkond maastikul, looduses või linnaruumis (näiteks asukoht või toimumiskoht). Sünonüümina saame kasutada sõna paik. (Eesti Keele Instituut, 2024). Kohad (ingl *place*) saab inimgeograafias jagada tähendusega ja tegevusega seotud kohadeks. Kohtade puhul on oluline, kuidas neid paiku küllastatakse, seal töötatakse ning elatakse, samuti milliseid tähendusi omistatakse kohtadele. (Rogers *et al.*, 2013). Asukoht on koht, kus miski või keegi asub. Sünonüümina saame kasutada sõnu asupaik, lokatsioon ja paiknevus. (Eesti Keele Instituut, 2024)

Kunst on loov inimtegevus, milles värv, vorm, heli, sõna vm kaudu ning esteetiliselt mõjusana vahendatakse teistele oma maailmatunnetust (Eesti Keele Instituut, 2024). Avaliku kunstina saame vaadelda kõiki avalikus ruumis paiknevaid kunstivorme. Nendeks võivad olla skulptuurid, valgusinstallatsioonid, maalid, *performance* või muud sündmused, disain, linnaruumi tehtud arhitektuurilised lahendused ja palju muud. Oluline on, et ta oleks kõigile kättesaadav ning erineval moel linnaruumi ja inimestega suhestuv (Sooaru & Raat, 2024).

1.2. Uuritavad kunstivormid

Siinses uurimistöös vaadeldavad kunstivormid - grafiti, tänavakunst ja muralism – on kõik samuti avaliku kunsti vormid. Nad asuvad meie igapäevases avalikus linnaruumis. Pea kõik neist on meile ligipääsetavad, vähemalt visuaalselt, juhul kui tegu pole just ohtlikult ligipääsetava kohaga (nt kõrged sillad, katused). Antud tööd suhestuvad linnaruumi ja sealsete inimestega. Tekitavad emotsioone, jagavad informatsiooni ja väärtuseid.

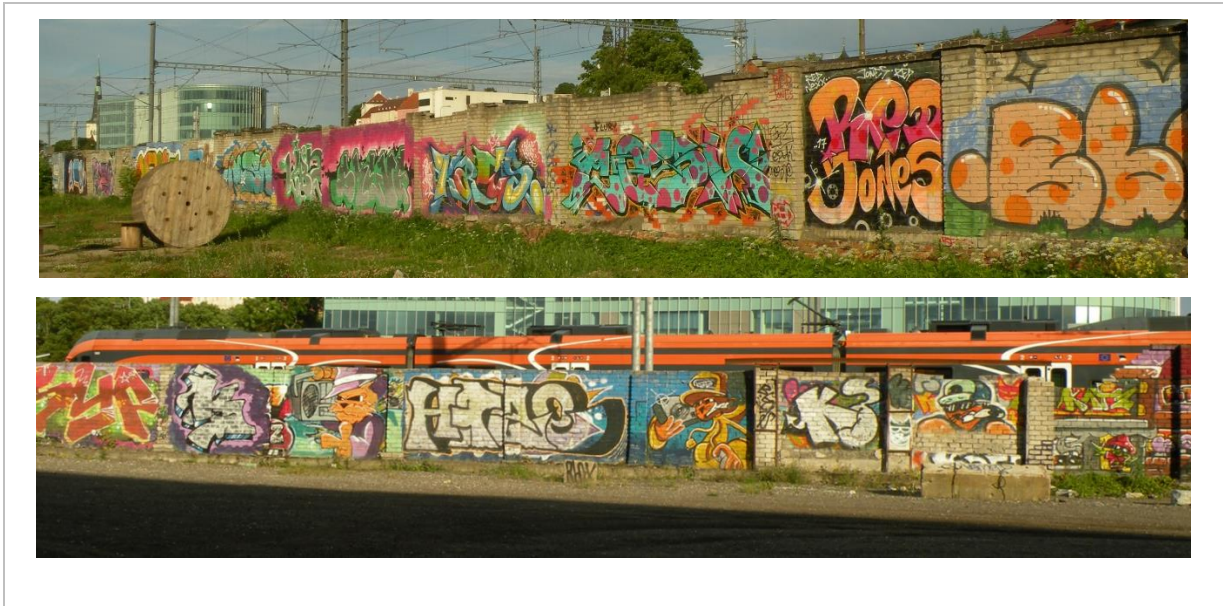
Kuigi mainitud kunstivormid võivad tunduda sarnased ja ka sünonüümid üksteisele on nad tegelikult kõik eraldiseisvalt jälgitavad, erineva tekke, arengu ja omadustega. Ka nende nimede tähendustega on maailma eri paigus kerge poleemika, neid kunstivorme küll nimetatakse vastavalt, ent eri piirkondades võib neil olla hoopis teine tähendus ja arusaam. Kõiki kolme võidakse nimetada tänavakunstiks või grafitiks. Ka suuri seinamaale võivad möödajalutajad vaadelda kui ilusaid tänavakunstiteid, mõtlemata, mis nende kolme kunstivormi erinevused ja sarnasused tegelikult on.

1.2.1. Grafiti

Sõnaveeb (2024) järgi on grafiti (harilikult loata) müürile, plangule, nt hoone või tunneli seinale värviga pihustatud kiri või pilt. Eesti entsüklopeedia (2006) täiendab, et grafiti on 20. sajandil tekkinud noorte subkultuuri ilming: avaliku ruumi seintele (ka näiteks metroorongidele) enamasti pihustatavate värvidega tehtud joonistus või kiri. Alates 1970. aastaist vaadeldav iseseisva kunstisuunana.

Mõiste „grafiti“ tuleneb kreekakeelsest sõnast „graphein“, mis tähendab kriipsutamist, joonistamist või kirjutamist. On olemas nii nimepõhine, kui pildipõhine grafiti. Tavaliselt on grafiti kirja- või sõnapõhine, levitatakse on pseudonime (Grove gallery, 2023).

Grafitil on palju kirjutamisviise: *tag, hollow, throw-up, stright letter, piece, roller, extinguisher, stomper, wildstyle, blockbuster, heaven, heaven-spot, bombing, 3D graffiti*, kleepsud (Graff Lounge, 2018). Mõned endised näited Tallinnast leiab jooniselt 1, tänaseks on see raudteeäärne Telliskivi sein lammutatud.

Joonis 1. Telliskivi loomelinnak, Tallinn. Graffiti näiteid (Luure, 2017)

1.2.2. Tänavakunst

Tänavakunst on avalikku ruumi, linnaruumi ilmestavad seinamaalingud ja muud kunstiteosed (mõnes käsitluses hõlmab ka grafitit) (Sõnaveeb, 2024).

Tänavakunsti on ülemaailmselt üsna palju uuritud. Virág Molnár (2018) on välja toonud, et tänavakunst on dünaamiliselt arenev linna avalik kunstivorm, mis tekkis 1990.aastate lõpul vastukultuurilise kunstipraktikana, erinedes grafitist, kuid oles läbi põimunud ka grafiti ajaloo. Tänavakunsti ülemaailmse populaarsuse kasvule aitas kaasa uue põlvkonna sotsiaalmeediarakenduste levik, sh fotode jagamise veebisaidid, mis põhinesid kasutajate loodud sisul. Tänavakunsti populaarsuse drastiline kasv tuli 2005. aasta paiku. See oli mitmete asjade kokkulangevusest. Inglismaal hakkasid Banksy tööd peavoolumeedia tähelepanu köitma. Samaaegselt toimus ja interneti areng, nõ Web 2.0 revolutsioon. Hõlbustus tänavakunsti salvestamine, levitamine ja tarbimine läbi interneti.

Ulrich Blanché on oma uurimuses „Street Art and related terms – discussion and working deinition“ välja toonud, et tänavakunsti kutsuti algul (2004 a.) „post-graffitiks“ ja „urban art“, mis võib tänapäeval eksitav olla. Tähendused on muutunud. Samuti toob ta välja, et

tänavakunst on omavoliliselt loodud tööde linnaruumi lisamine, taotuslikult leida sel viisil suhtlemist suurema ringi inimestega. Tänavakunst on kohaspetsiifiline ja lühiajaline ning seda vaadatakse enamasti veebis. Tänavakunst ei ole otseselt kommertslik – ta ei ole piiratud võimude, sponsorite, majaomanike jt poolt. (Blanche, 2015)

Tänavakunstil on rohkelt erinevaid tehnikaid. Kõige tuntuim on šabloonide ja aerosoolvärvidega tööde seintele kandmine (*stencil*). Esineb kudumisgrafitit (*yarn bombing*), kus lõngaga kootakse objektide ümber töö. Kasutatakse kleepse (*stickers, slap*). Tartus on hetkel liikvel ka kleepsubuss. Varem oli ka väiksem kaubik kleepsudega kaetud. Erinevad klaasimosaiigid, plakatid, postrid, pisiplastika, *stringart* (nöörikunst ehk nõel- ja niidikunst punktide vahele tõmmatakse eri värve niite, moodustatakse geomeetrilisi kujuneid jm.), *cuprocking*. Akrüülvärvide, potivärvide, pintslite ja rullidega värvimine, markerid, 3D joonistused. *Wheatpasting* (ehk *paste-up*, „tapeedikas“). (Tarantino, 2012)

1.2.3. Muralism

Muralism on Mehhikos pärast 1910. aasta revolutsiooni levinud ühiskonnakriitiline kunstiliikumine, kus müürile, seinale vm suurele pinnale loodud maalingutes kujutati rahva elu, folkloori ja ajalugu (Sõnaveeb, 2024).

Sirla toob oma artiklis „Mulle meeldib tänavakunst rohkem kui seinamaalingud“ välja, et mural ingliskeelne sõna seinamaalingu kohta ning grafiti- ja tänavakunstimailmas kasutatakse seda terminit hiigelsuurte piltide jaoks majade seintel. Mural’ite loomiseks on vaja tööd kooskõlastada, luba küsida, leping vormistada. Kooskõlastus käib nii linnavalitsuse, hoone omaniku, kunstniku kui festivaliomaniku vahel. Protsess on pikk ning kõigil osapooltel on oma nägemus, mis mõjutab protsessi kulgu. (Sirla, 2016)

1.3. Varasemad uuringud

Grafitit ja tänavakunst on Eesti linnapildis juba omajagu eksisteerinud. Muralism on uuem nähtus, mis sai Eestis hoogu peale 2017. aasta suve rahvusvahelist Mextonia festivali, mil loodi pea 50 uut tööd (Nueve arte urbano, 2018). Peale seda hakati ka Tartusse ning mujale Eestisse suuri seinamaale looma ning see on endiselt populaarne. Grafititest on Eestis mitmeid uurimusi, on vaadeldud nt grafitteid Eesti vanglates (Kõllo, 2009). Tänavakunsti on rohkem uuritud. Näiteks „Tartu tänavakunstnikke“ (Lind, 2012), „Tänavakunsti eksponeerimist Eestis“ (Kadak, 2016), „Tänavakunsti kujunemislugu“ (Liivrand, 2016), „Tänavakunsti korraldamise

mõju isetekkelisele tänavakunstile“ (Joala, 2017), tehti „Mobiilirakendus Eesti Kirjandusmuuseumi grafitibaasile“ (Kruus, 2019), uuriti „Kunsti-usku tartu tänavad: avalikult peidetud religioon tänavakunsti“ (Pöldma, 2020), „Tänavakunsti kui huviturismi turundamine Tallinna näitel“ (Krabbi, 2021) ja rohkelt on kirjutatud ka erinevaid artikleid ajalehte Sirp.

1.4. Tänavakunsti ja murali projektid Eestis

Stencibility - kõige esimene ja vanim (aastast 2010) tänavakunstifestival Eestis. Tegemist on rahvusvahelise festivaliga, mis toimub peamiselt Tartus, ent käiakse ka mujal. Festivali raames valmib nii uusi teoseid, korraldatakse tuure, näituseid, kunstioksjone, laatasid. „Soovime festivaliga toetada vaba tänavakunsti ideed, hoida Eesti tänavakunsti elujõulisena ning tuua linnaelanike argipäeva ja tänavatele rohkem kunsti. Soovime säilitada festivalil osalevate kunstnike loomingulist vabadust kui tänavakunsti kõige tähtsamat elementi. Festivalil osalevad kunstnikud saavad festivali eel võimalike seinte asukohtadega märgistatud kaardi, jalgratta ja aerosoolipurgid. Seinade omanikud on andnud nõusoleku nende pindu lõuendina kasutada, aga teose vormi ja sisu üle otsustavad vaid kunstnikud ise. Teosed sünnivad kohapeal, inspireerituna ümbritsevast keskkonnast, inimestest ja tekkinud vestlustest.“ (Stencibility, 2024)

RUA - the Rural Urban Art Festival. Rändav tänavakunstifestival toimub juba 7. järjestikust aastat eesmärgiga luua Eesti väikepaikade avalikku ruumi püsivat visuaalkunsti. Käesoleval aastal on festivali keskmes Elva linn ja Elva valla erinevad kogukonnad, kuhu sõidavad kokku kümnekond kohalikku ja rahvusvahelist kunstnikku. Toimumisaeg: 27.05. - 01.06.2024.(Tartu 2024, 2024). Varasemalt on festival toimunud Viljandis (2023), Võrumaal (2022), Ida-Virumaal (2021/2020), Jõgevamaal (2019), Põlvamaal (2018). (RUA Street Art Festival, 2024)

Sõnum Seinal - tänavakunstifestival, mis koondas enda alla ka mitmeid väiksemaid projekte. Toimus 2013, 2014 ja 2015 Pärnus. (Sõnum Seinal, 2024)

Pseudo Tours – Esimene tänavakunsti ekskursioonide teenust pakkuv bränd Eestis. Pseudo Toursi asutaja ja giid Salme viis läbi esimese tänavakunsti tuuri 2014. aastal Tartus. Sellest ajast saadik ning on ta aktiivne kohalikus ja välismaa tänavakunsti skenes ning alates 2018. aastast üks tänavakunstifestivali Rural Urban Art korraldajatest. Tänavakunsti ekskursioonid põhinevad Salme uurimustel alates 2012 aastast ning ühistel uurimustöödel koos teiste giididega. (Pseudo Tours, 2024)

Viljandi tänavakunsti galerii - kõigile avatud tänavakunsti väljak Viljandis. Asukoht Eha ja Posti tänavate ristumisel. Legaalne koht joonistamiseks. (Viljandigalerii, 2024)

Projekt SmartEnCity - Projekt algas 2016. a veebruaris ning kestis kuni juulini 2022. Projekti peamine eesmärk oli viia ellu targa ja säästva linnakeskkonna terviklahendus, mis inspireeriks elanikke tegema keskkonnateadlikke otsuseid ning oleks hiljem erinevates Euroopa piirkondades rakendatav. Kokku kaasnes 18 maja renoveerimisega samas arvus kunstiteoste loomine, mis koosmõjus muutsid ümbruse ja elukeskkonna rõõmsamaks ja elavamaks. (NOBA, 2024)

Tallinna legaalsed seinad. Legaalse grafiti sein on kasutamiseks kõigile huvilistele igal ajal. Sein pakub nii noortele, kes teevad alles esimesi katsetusi kui ka suurte kogemustega tänavakunstnikele turvalist ruumi grafiti harjutamiseks ja eneseväljenduseks. See vähendab avaliku ja eraomandi ebaseaduslikku märgistamist. Legaalse grafiti sein ei pane kunstnikele loomepiiranguid ja toetab oma arvamuse väljendamist, kuid seda siiski sündsuse piires – loomevabadus ei laiene ebatsensuursustele ning vaenu õhutavatele väljenditele ja kujutistele. Kunstnik teeb seinale oma joonistuse, mida on hiljem teistel võimalik üle joonistada – selliselt toimib tavaline legaalne sein. Sein kasutusjuhendiga saab tutvuda kohapeal (Tallinn, 2024).
Asukohad:

- 1) 2022. aastal avati Tallinnas esimene legaalse grafiti sein, mis asub Kesklinna piirkonnas Pärnu maantee viadukti betoonseintel.
- 2) 2023. aastal avati Tallinnas teine legaalse grafiti sein, mis asub Põhja-Tallinna piirkonnas Paljassaare tee 2 lähedal asuval vanal piirdeaial.
- 3) 2024. aastal avati Tallinnas kolmas legaalse grafiti sein, mis asub Mustamäe piirkonnas Sääse 16/18 asuvatel seintel.

Supergraafika - Supergraafika puhul on tegemist mobiilsete noorsootöötajate poolt välja kuulutatud konkursiga, kuhu noored saavad esitada kavandeid, mis sobiks antud piirkonda või objekti kaunistama. Esitatud tööde seast valivad kogenud tänavakunstnikud välja parimad tööd, mis konkursil osalenud noorte poolt seinale kantakse. (Tallinn, 2024). Sedasi on toimunud:

- 1) 25.08.2023 Pärnu maantee supergraafika, kus saab noorte poolt uue ilme Pärnu maantee viadukti betoonsein.
- 2) 2023. aastal Poordi supergraafika, kus sai noorte poolt uue ilme Poordi 5 aadressil asuva ehitusala piirdeaed.

- 3) 2022. aastal Vilde pargi supergraafika, kus said noorte poolt uue ilme parkuuri alal olevad betoonplokid.
- 4) 2021. aastal Kivila pargi supergraafika, kus said noorte poolt uue ilme parkuuri alal olevad betoonplokid.
- 5) 2019. aastal Kivila pargi supergraafika, kus said noorte poolt uue ilme parkuuri alal olevad betoonplokid.

1.5. Tänavakunsti ja mural näiteid väljastpoolt Eestist

1.5.1. Festivalid

Upfest Presents - Euroopa suurim grafiti- ja tänavakunstifestival. Toimub Bristolis 17. maist 2. juunini ja sinna on oodatud üle 100 kunstniku üle maailma. (Upfest, 2024). Bristol on pikka aega olnud üks ülemaailmseid tänavakunsti keskusi, mille seinu on kaunistanud mõned kõige kuulsamad tänavakunstnikud, sealhulgas tabamatu kunstnik Banksy. Igal aastal üle 50 000 külastaja meelitav festival. (Widewalls, 2024)

Nuart Festival - Esimene omataoline projekt Norras, Nuart Festivali korraldatakse igal aastal Stavangeris alates 2001. aastast. Seda peetakse üheks juhtivaks tänavakunsti tähistavaks festivaliks ja sellel on mitu võsu, sealhulgas Nuart Aberdeen, Nuart Gallery ja Nuart Projects. (Widewalls, 2024)

The Crystal Ship – Ostend, Belgium. Festivali põhiülesanne on muuta linnamaastik ulatuslikuks vabaõhugaleriiks, taaselustades linna võlu. Esimene festival toimus 2016. aastal. (Urbaneez, 2024)

Enamus üle maailma toimuvaid festivale tunduvad olevat pigem muralite festivalid, kus rõhk on suurtel efektsetel seinamaalidel ja festivalimelul (sh muusikud, lisaüritused). Ka märksõnadega *street art* ja *graffiti* otsingud annavad vaid muralifestivale.

1.5.2. Teosed

Legaalsed seinad - www.legal-walls.net lehel on kaardistatud 2262 legaalset graffitiseina üle maailma. Tartust on kaardil kolm ja Tallinnast 4 vaba legaalset seina kuhu saab joonistama minna. (Legal-Walls, 2024)

3D maalid – kolmemõõtmelised maalid ja kujundid. Näited joonis 2 ja 3.

Joonis 2. 3D graffiti art – Odeith (Boredpanda, 2014)

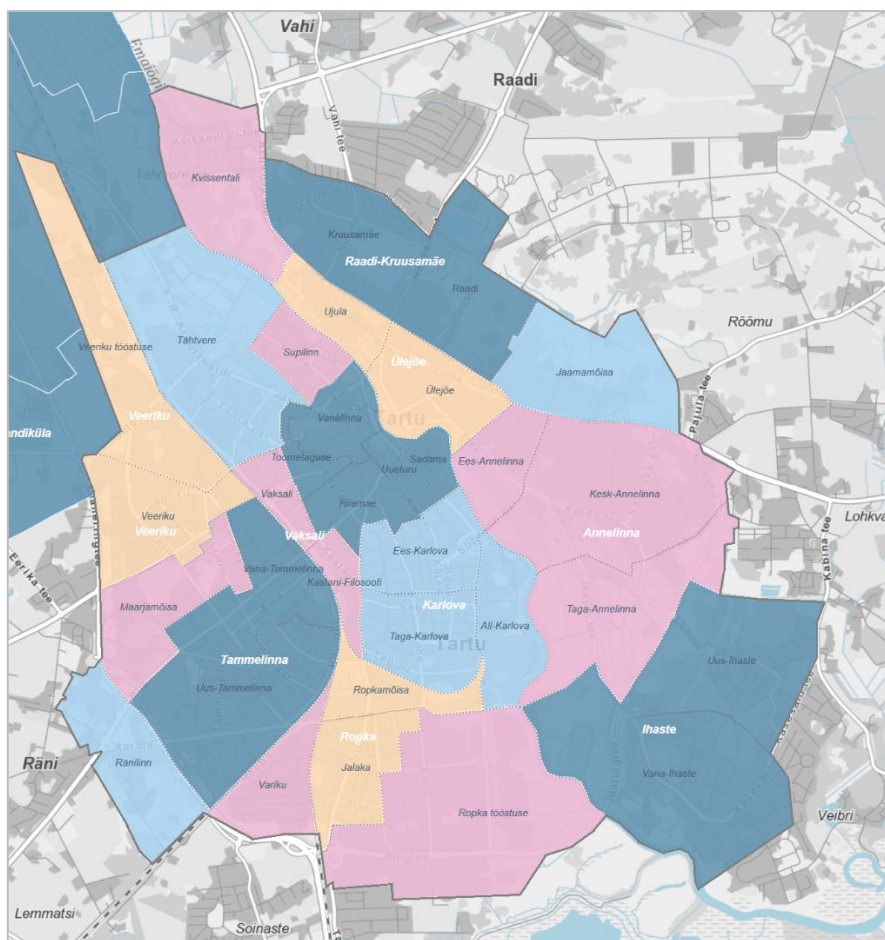

Joonis 3. Terases, kanepiköiest ja klaasis ehitatud rebane Riias. Aleksandr Marinoha (Braca, 2024)

2. Andmed ja meetodika

Bakalaureusetöö teoreetilises osas tugineti senistele uurimistöödele ja teadusartiklitele nii Eestist kui mujalt maailmast. Praktiline osa hõlmas välitöid, tööde kaardistust, pildikogu ja andmebaasi loomist ning andmeanalüüsi.

Uurimisalaks oli Tartu linn. Vaatluse all olid 18 linnaosa ja neis asuvad väiksemad asumid: Annelinn (Ees-Annelinn, Kesk-Annelinn, Taga-Annelinn), Ihaste (Uus-Ihaste, Vana-Ihaste), Jaamamõisa, Karlova (All-Karlova, Ees-Karlova, Taga-Karlova), Kesklinn (Riiamäe, Sadama, Toometaguse, Uueturu, Vanalinn), Kvissentali, Maarjamõisa, Raadi-Kruusamäe (Kruusamäe, Raadi), Ropka (Jalaka, Ropkamõisa), Ropka tööstusrajoon, Ränilinn, Supilinn, Tammelinn (Uus-Tammelinn, Vana-Tammelinn), Tähtvere, Vaksali (Kastani-Filosoofi, Vaksali), Variku, Veeriku (Veeriku, Veeriku tööstusrajoon) ja Ülejõe (Ujula, Ülejõe) (joonis 4). Tartu linna alla kuuluvat maalist piirkonda, 2017. aastal toimunud haldusreformi tagajärjel liidetud endist Tähtvere valda (Tartu Linnavalitsus, 2024b), töös ei uuritud.

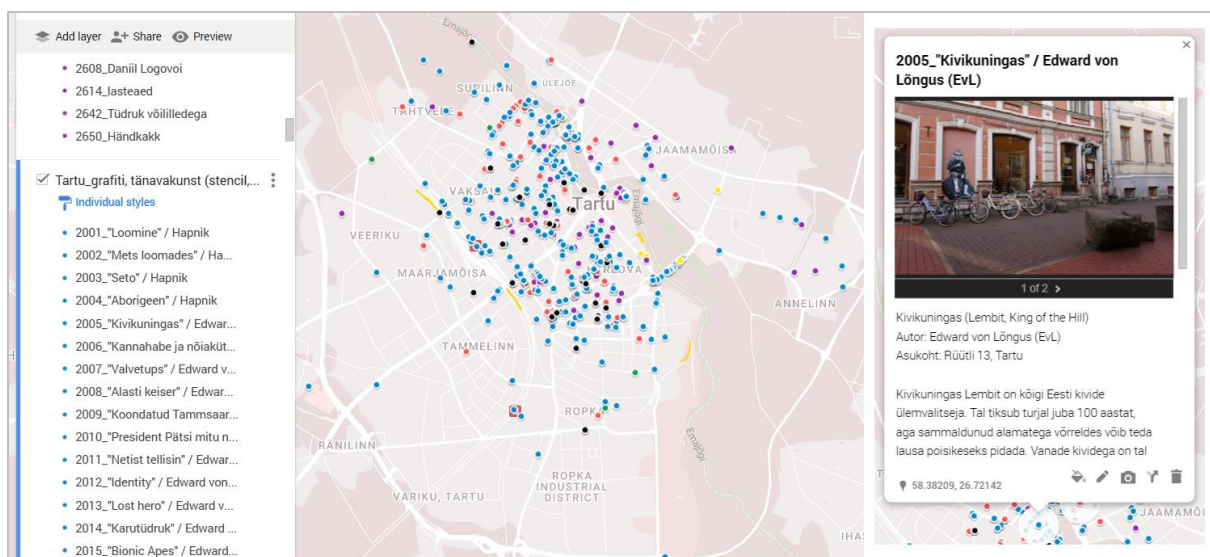
Joonis 4. Uurimisalused Tartu linnaosad ja asumid (Tartu Linnavalitsus, 2024b)

Välitööd toimusid vahemikus 01.01.2023 kuni 30.04.2024. Välitöö kujutas endast tänavakunsti ja suurte seinamaalidega seotud objektide külastust, nende ülespildistamist ja kohapealset märkmete tegemist väliskeskkonna kohta. Võimalike objektide leidmiseks kasutati mitmeid viise:

- autori varasemad teadmised erinevate tööde kohta – asukohad kontrolliti ja pildistati uuesti üle;
- piirkondade süsteemne külastamine – läbijalutamine, jalgrattaga mööda sõitmine;
- uudiste ja erinevate interneti lehekülgede (Instagram, FB) pidev jälgimine;
- juhuslike leidude ülespildistamine.

Kuna isetekkeline tänavakunst võib olla üsna juhuslik ja ajutine nähtus, on selle jäädvustamiseks kasulik liikuda linnaruumis ringi teadlikult (sh märgata ümbrust ja detaile), korduv külastada kohti ning võimalusel reageerida uuele infole kiirelt.

Välitöödega paralleelselt loodi Exceli andmebaas, Google My Maps välitööde kaart (joonis 5) ning isiklik süstematiseeritud pildikogu. Exceli andmebaasi ja välitööde kaardile kanti 650 Tartu linnast leitud tööd. Pildikogu koosnes 1786 pildist: 893 originaalpilti (maht 3 - 9 MB) ja 893 väikest (maht 300 - 500 kB, pildi pikema külje pikkus 1024 pikslit). Väikesed failid lisati Google My Maps välitööde kaardile (joonis 5). Välitööde kaart oli uurimistöö visuaalseks mustandiks. Kaardi ja andmebaasiga töötamise ajakulu mõõdeti Toggl Track programmiga. Lõppkaardid koostati QGIS 3.16.8 'Hannover' programmiga.

Joonis 5. Välitööde kaardikihi ja punktiinfo näide (Autori erakogu, 2024)

Exceli andmebaasi lisati iga objekti kohta numbrikoodid (2001 kuni 2650). Asukohainfona BL ja XY koordinaadid, lähteadress, linnaosa ja (mitteametlik) asum. Objektide koordinaadid võeti Maa-ameti Geoportaali Maainfo Hübriid aluskaardilt. Täpse asukoha märkimiseks sai üle kontrollitud välitööde pildifaile ja Google Street View vaadet. Abiks tuli ka kaardimälu ja autori varasem orienteerumispäevakute kogemus. Objektide pinna analüüsiks lisati omandivorm ja katastriüksuse sihtotstarve, mis võeti Maa-ameti Geoportaali Maainfo Katastrikaardilt (KÜ omandivorm, infopäring). Välitööde andmete järgi märgiti, mis objekti pinnal töö asub (nt hoone, sild, aed jm) ning kas tegu on mahajäetud objektiga või mitte. Teose analüüsiks toodi välja leitud tänavakunsti ja seinamaalide tööde nimed, tööliik (tabel 2), kas tegu oli isetekkelise või korraldatud tööga, tööde tehnika, suurused (tabel 3), värviinfo, seos festivalidega, töö teema, märksõnad, tööde valmimisaastad. Tööde autorite nimed ja rahvused, lisainfo, linke ja muud, mis andis leida. Osa tööde autorite nimede, valmimisaasta ja töö nimeinfot leiti välitöödel kohapealt, osa tuli ise välja uurida erinevatest interneti blogidest, veebiuudistest, ürituste kodulehtedelt, Instagramist, väljaannetest (Zine). Osa jäi ka välja selgitamata.

Uurimistöös on kasutatud Eesti topograafia andmekogu (ETAK) (Maa-amet, 2024) ja Tartu linna geoHub (Tartu Linnavalitsus, 2024a) ruumiandmeid. (tabel 1)

Tabel 1. Kaartidel kasutatud ruumiandmed

ETAK kaardikihid	Tartu linna geoHub kaardikihid
<ul style="list-style-type: none"> • E_202_siseveekogu_a • E_203_vooluveekogu_a • E_203_vooluveekogu_j • E_301_muu_kolvik_a • E_302_ou_a • E_303_haritav_maa_a • E_304_lage_a • E_305_puittaimestik_a • E_305_puittaimestik_j • E_306_margala_a • E_401_hoone_ka • E_403_muu_rajatis_ka • E_501_tee_a • E_501_tee_j • E_502_roobastee_j 	<ul style="list-style-type: none"> • asumi piir • linnaosa piir

Tabel 2. Uurimistöös kasutatud tööliikide määramise põhimõtted

Tänavakunst	<ul style="list-style-type: none"> • Linnaruumi rikastamine kunstiteosega, millel on: sõnum, esteetiline väärtus, positiivne emotsioon ja/või lai tehnikavalik
--------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Isetekkeline (illegaalne) või korraldatud (nt festivalid)
Grafiti	<ul style="list-style-type: none"> • Illegaalne, isetekkeline • Eesmärk – enda pseudoisiksuse ja tüpograafiliste oskuste demonstreerimine
Mural	<ul style="list-style-type: none"> • Suured seinamaalid, supergraafia tööd • Kooskõlastatud, ametlik • Enamasti mitu autorit, töö ei ole sõltumatu, töö on tingimused • Kasutatud lisaressursse – tõstuk, rohkem värve, suurem aja- ja rahakulu

Tabel 3. Uurimistöös kasutatud tööde suuruse võrdluse määramise põhimõtted

<p>Uurimistöös jagati vaadeldud tööd viide suurusklassi. Klasside määramine tekkis töö käigus vaadeldud tööde võrdlusel, ei ole kasutatud muid määramispõhimõtteid. Pildinäited on autori erakogust.</p>				
1) väga väike	2) väike	3) keskmine	4) suur	5) väga suur
Kleepsud, alla A4 paberi suurused tööd	A4 paberi suuruse ja elektrikapi vahepealne	Elektrikapi suurus	Elektrikappide ja seinaprojektide vahepealsed	Kortermajade seinaprojektid, korstnad
				

Autor on külastanud osalejana ka järgnevaid lõputöö temaga seotud tuure Tartus:

- 05.08.2023 *Tartuff: tänavakunsti tuurid ratastel* (Stencibility, läbiviija Kadri Lind)
- 26.04.2023 *Supilinna tänavakunsti ekskursioon* (Pseudo Tours)
- 03.08.2022 *Tartu tänavakunsti tuurid ratastel* (Stencibility, läbiviija Kadri Lind)
- 16.12.2021 *Kuraatorituur tänavakunsti näitusel "Piece of Peace"* (Galerii Pallas, korraldaja ja läbiviija Kristjan "Bach Babach" Bachman)
- 22.06.2020 *Tartu tänavakunstituur* (Stencibility)
- 12.09.2019 *Tartu seinamaalingute kunstituur / SmartEnCity Art Tour*
- 01.06.2019 *Tänavakunsti ekskursioon* (Pseudo Tours, läbiviija Talvi Pöldma)

3. Tulemused ja arutelu

Kuigi uurimistöö pearõhk oli tänavakunsti ja seinamaale uurida, sai töös välja toodud ka mitmeid grafiti töid, seoses liikide eristamisega andmeanalüüsi käigus. Tuleb märkida, et tegelik Tartus esinev tänavakunstiteoste arv on suurem kui siinses töös kajastatu. Andmemahu rohkuse tõttu tõmbas autor piiri 650 teose juures, kuigi kogutud materjali oli rohkem. Kaardistuse alt jäid välja ka suuremad (tänavakunsti) kleepsukogumid ning mitmed grafiti asukohad.

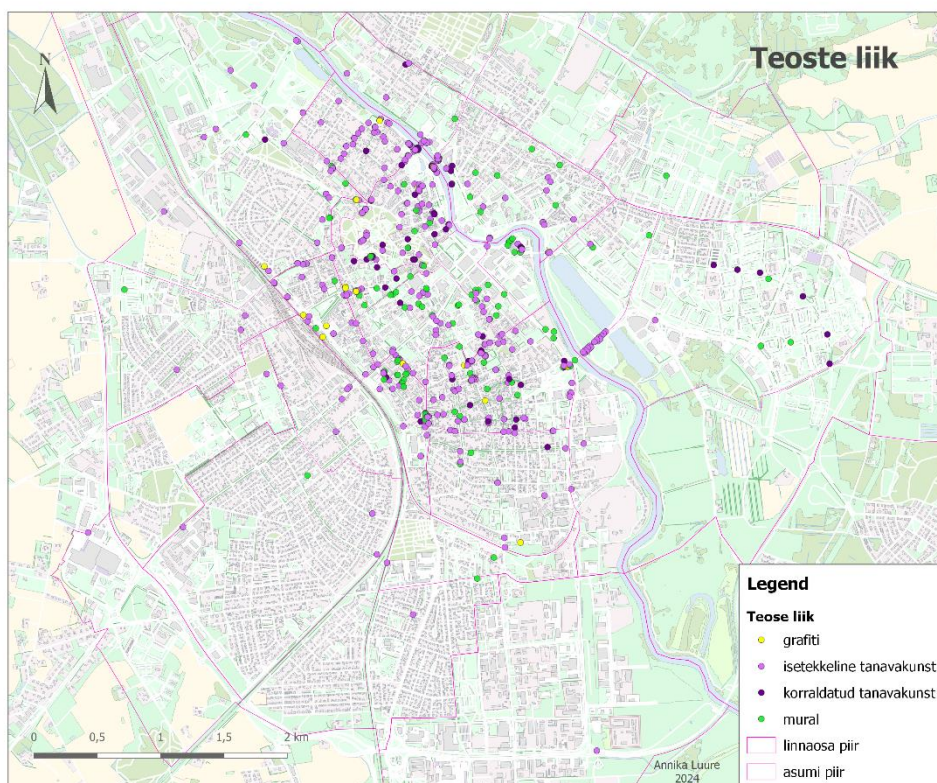
3.1. Leitud teosed

Vaatluste käigus pildistati ja kaardistati 650 erinevat Tartu linnas paiknevat tänavakunsti ja suurte seinamaalidega seotud teost. Tööd jagati nelja liiki lähtudes tabelis 2 välja toodud määramispõhimõtetele. Tänavakunstiteid leiti kokku 515 tükki, neist 440 olid isetekkelised ning 75 korraldatud mõne festivali või projekti raames. Suuri seinamaale ehk muraleid oli Tartus 107 ning uurimusse sattus ka 28 grafiti tööd (tabel 4) (joonis 6). Kõigist töödest moodustasid tänavakunstiteid 79%, muralid 21% ning grafiti tööd 4%. Seega leiab väide „Tartu on tuntud kui Eesti tänavakunsti pealinn“ (SA Tartu 2024, 2024) taas kinnitust.

Tabel 4. Teoste liik ja arv Tartu linnaosades ning asumites

		Teoste arv	Isetekkeline tänavakunst	Korraldatud tänavakunst	Mural	Grafiti
1	Annelinn	35	23	6	5	1
	Ees-Annelinn	23	14	6	2	1
	Kesk-Annelinn	12	9	0	3	0
	Taga-Annelinn	0	0	0	0	0
2	Ihaste	0	0	0	0	0
	Uus-Ihaste	0	0	0	0	0
	Vana-Ihaste	0	0	0	0	0
3	Jaamamõisa	1	0	0	1	0
4	Karlova	125	87	13	18	7
	All-Karlova	2	2	0	0	0
	Ees-Karlova	108	74	12	16	6
	Taga-Karlova	15	11	1	2	1
5	Kesklinn	218	126	41	42	9
	Riiamäe	38	23	2	13	0
	Sadama	18	6	4	7	1
	Toometaguse	25	11	5	4	5
	Uueturu	16	7	0	9	0
	Vanalinn	121	79	30	9	3
6	Kvissentali	0	0	0	0	0
7	Maarjamõisa	1	1	0	0	0

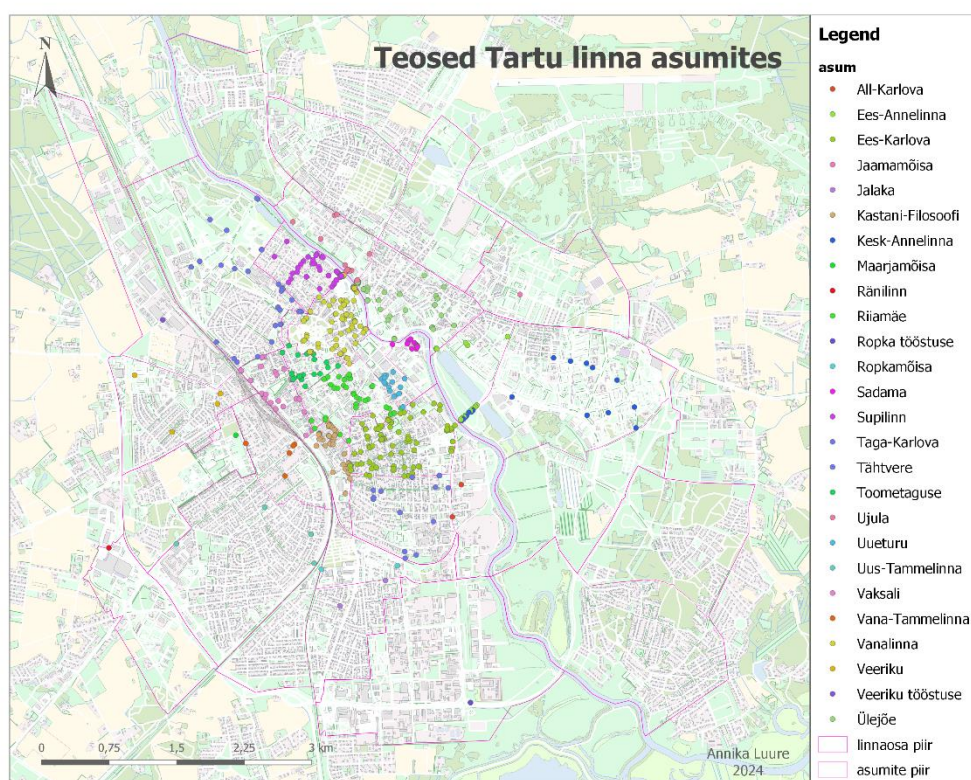
8	Raadi-Kruusamäe	0	0	0	0	0
	Kruusamäe	0	0	0	0	0
	Raadi	0	0	0	0	0
9	Ropka	4	2	0	2	0
	Jalaka	2	1	0	1	0
	Ropkamõisa	2	1	0	1	0
10	Ropka tööstusrajoon	1	1	0	0	0
11	Ränilinn	1	1	0	0	0
12	Supilinn	52	41	7	3	1
13	Tammelinn	10	9	0	1	0
	Uus-Tammelinn	5	4	0	1	0
	Vana-Tammelinn	5	5	0	0	0
14	Tähtvere	31	23	1	5	2
15	Vaksali	76	49	3	20	4
	Kastani-Filosoofi	49	27	3	18	1
	Vaksali	27	22	0	2	3
16	Variku	0	0	0	0	0
17	Veeriku	5	4	0	1	0
	Kastani-Filosoofi	4	3	0	1	0
	Vaksali	1	1	0	0	0
18	Ülejõe	90	73	4	9	4
	Ujula	33	28	1	1	3
	Ülejõe	57	45	3	8	1
	Teoseid kokku	650	440	75	107	28

Joonis 6. Vaadeldud tööd liikide järgi

3.2. Asukohad

Kaardistatud tööd paiknesid Tartu linnas üsna tsentraalselt, suurem osa kesklinna piires ning äärealadel märgatavalt vähem (joonis 7). Emajõe vasakkaldal oli teostega piirkondi vähem, kui paremkaldal.

Joonis 7. Vaadeldud teoste asukohad Tartu asumites

Suurima teoste arvuga Tartu linnaosad olid Kesklinn (218 tk) ja Karlova (125 tk). Tartu linna asumitest domineerisid Vanalinn (121 tk) ja Ees-Karlova (108 tk) (tabel 4). Leidus ka piirkondi, kus tänavakunsteoseid ja suuri seinamaale vaatluse käigus ei leitud. Neiks olid linna äärealadel paiknevad Kvissentali, Ihaste, Raadi-Kruusamäe ja Variku. Üks põhjus selleks võib olla ka Tartu väiksus. Põhiline linna äri- ja melutuumiks paikneb linna keskel või jõe ääres. Linna äärealadele jäävad pigem suuremad eramajade ja uusarenduste piirkonnad. Tänavakunsti üks põhilisi soove on aga linnaruumi rikastada läbi esteetika, sõnumite, positiivsuse või tehnikarohkusega mängides. Kõike neid pakub Tartu südalinn ja temaga piirnevad alad oma mitmekesisusega rohkem, kui üksluisemad ja perekesksemad äärealad. Kvissentalis, Ihastes ja Taga-Annelinnas ka on suuremaid rohealasi, kus inimesi liigub vähem. Linna keskel on teostele

rohkem potentsiaalseid vaatajaid ja tähelepanu. Palju töid leidub Tartus ka vanemates piirkondades, mis jõudsalt uuenevad – Ees-Karlova, Supilinn, Kastani-Filosoofi, Vaksali.

3.3. Teoste pinnad

Valdav osa teoseid paiknes erinevate hoonete seintel, elektrikappidel ja sillakonstruktsioonide küljes (tabel 5). Pindade poolest eripärasemad tänavakunsti leiud olid Vanalinnas elektrikapi peale raudketiga kinnitatud arvutimonitor, mis kandis Ukraina sõja vastast sõnumit. Ees-Karlovas Õne tänaval teeäärsed lepatriinudeks värvitud kivid, mitmed kokku laotud mosaiigist tööd ning Autovabaduse puistee ürituse raames parkimisplatsi asfaldile loodud erinevad ringid, mil oli ka Tartu linna kujutatud. Muralite puhul spreiprinteriga Tartu vana keskkatlamaja korstnale loodud Tüdruku töö.

Hoonetüüpide osas oli töid üsna võrdselt tehtud nii elu- või ühiskondlikele hoonetele kui ka kõrval- või tootmishoonetele (tabel 6). Mahajäetud hoonetel leidis 69 tööd (tabel 8). Tartu sildadest oli enim töid Vabadussillal (58 tk), järgnesid Sõpruse (28 tk) ja Kroonuaia sild (22 tk). Rahu-, Kaar- ja Turusillal oli märgatavalt vähem töid (3 - 4 tk) (tabel 7). Tartu sillad tunduvad tegijate üks meelispaiku olevat. Vabadussilla ümbrust kutsutakse ka Vabaduse galeriiks, kus mõlemal kaldal leidub rohkelt töid. Mõned sillad pakuvad ka varju ning anonüümsust, kus võib olla mugavam omi töid teostada, nt Sõpruse sild. Era- ja munitsipaalomandile oli töid üllatuslikult võrdselt tehtud. Eraomandile 318 teost ja munitsipaalomanditele 300 teost. Teistel omandivormidel esines töid suuresti vähem (tabel 9).

Tabel 5. Objektid, millel teosed paiknesid

	Objekt	Teoste arv		Objekt	Teoste arv
1	hoone	286	14	värv	2
2	elektrikapp	123	15	kast	1
3	sild	118	16	kivi	1
4	aed	37	17	korsten	1
5	alajaam	23	18	maa-alune hoone	1
6	valguspost	13	19	monitor	1
7	sein	10	20	mänguväljak	1
8	pink	7	21	paadikinnitus	1
9	asfalt	6	22	raudteepeatas	1
10	punker	5	23	skatepark	1
11	trepp	4	24	toidukapp	1
12	vaateplatvorm	3	25	vare	1
13	liiklusmärk	2		Kokku	650

Tabel 6. Esinenud hoonetüübid

Hooned		Teoste arv
1	Elu- või ühiskondlik hoone	156
2	Kõrval- või tootmishoone	124
3	Info puudu	6
Kokku		286

Tabel 7. Tartu sildadel paiknevad teosed

Tartu sillad		Teoste arv
1	Vabadussild	58
2	Sõprusesild	28
3	Kroonuaia sild	22
4	Rahusild	4
5	Kaarsild	3
6	Turusild	3
Kokku		118

Tabel 8. Mahajäetud objektidel paiknenud teosed

Mahajäetud objektid		Teoste arv
1	hoone	69
2	aed	12
3	punker	5
4	värav	2
5	korsten	1
6	maa-alune hoone	1
7	elektrikapp	1
8	vare	1
Kokku		92

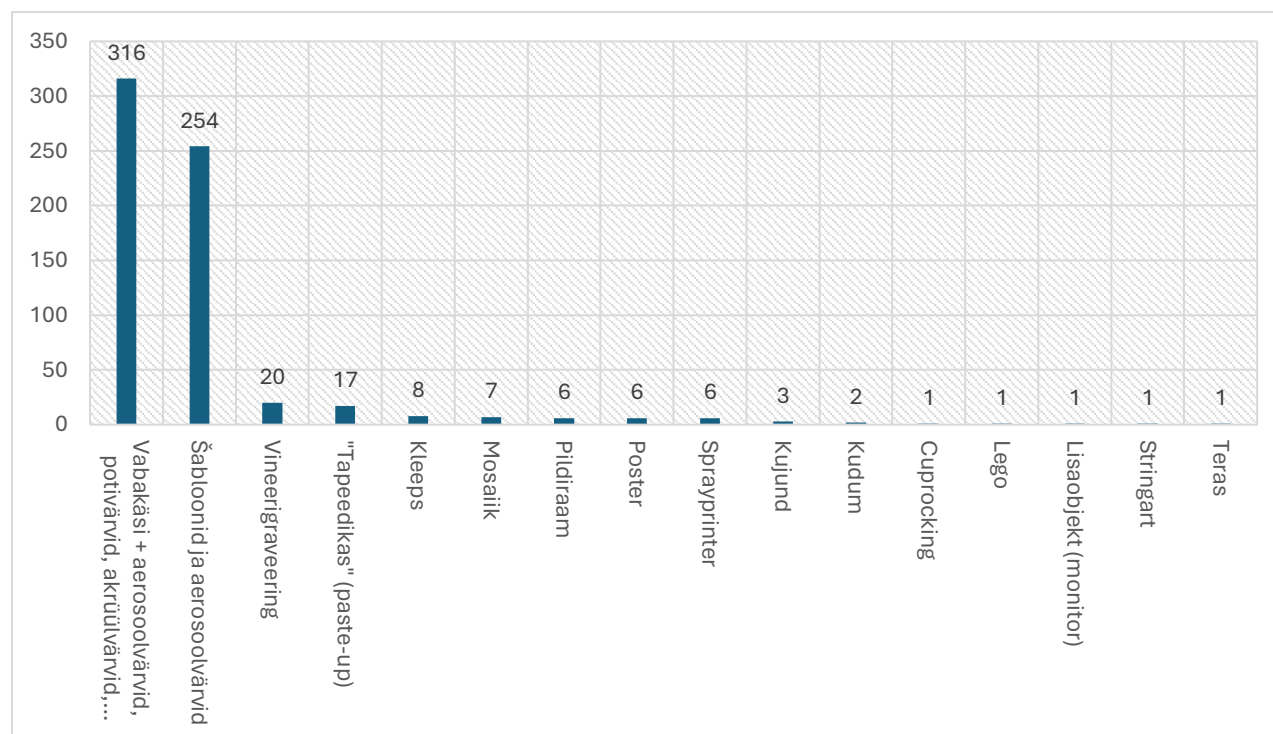
Tabel 9. KÜ omandivorm, millel teos paiknes

Katastriüksuse omandivorm		Teoste arv
1	Eraomand (EO)	318
2	Munitsipaalomand (MO)	300
3	Segaomand (SO)	16
4	Omandi ulatus selgitamisel	8
5	Riigiomand (RO)	6
6	Avalik õiguslik omand (AO)	2
Kokku		650

3.4. Tehnika ja suurus

Tööde teostusviiside osas domineerisid Tartus vabakäega värvimine (316 tk) ning šabloonide ja aerosoolvärvide kasutamine (254 tk), nii öelda *stencil* tööd (tabel 10). Muid tehnikaid on hakanud hiljuti järjest juurde tulema. Šabloonitööd olid populaarsed just isetekkelise tänavakunsti puhul. Seda ilmselt tööde kiire pealekandmisvõimaluse pärast. Šabloonid saab kodus ettevalmistada, neid saab ka mugavalt väikseid teha ning kohapeal jääb vaid töö ülepihustamisvaev. Suurte seinamaalide puhul on kasutatud nii potivärve, aerosoolvärve kui muud. Töid on seinale projektoriga kantud ja piirjooned üle joonistatud (nt Veerikul kortermajal suur Pääsukese töö). Kasutatud nõ *squiggle* ja *doodle grid* meetodit või spreiprintimise meetodit. Viimasel aastal on keegi hakanud Tartu peale paigaldama ka vineerist plaate, kuhu on inimkujud või laused sisse graveeritud. Erinevaid Tartus tehtud tööde tehnikate näiteid leiab töö lõpus lisa 1 ja 2 materjalide alt.

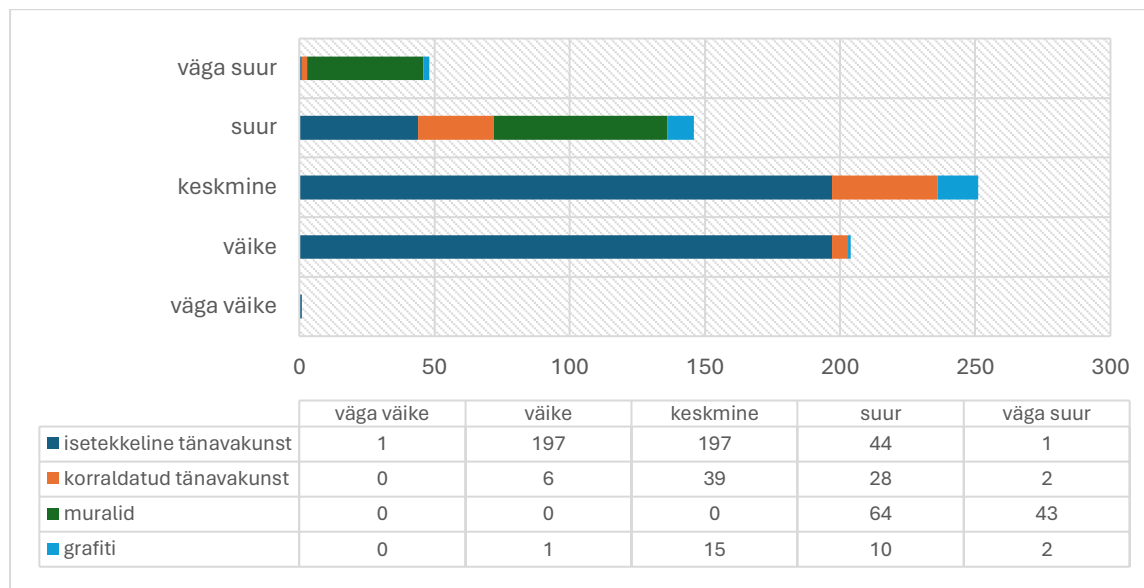
Tabel 10. Teoste tehnikad

Enamus Tartus leiduvaid teoseid olid väiksed või keskmist suurust (tabel 11). Suuremalt jaolt oli tegemist isetekkeliste tänavakunstiteostega. Väga väikeseid töid oli üks – Vaksalis ühele liiklusemärgile kantud väike jooksev inimene (suurus väiksem kui inimese peopesa). Korraldatud tänavakunstiteosted olid enamjaolt keskmist või suurt kasvu – tegu enamasti mõne festivali või projekti raames tehtud töödega. Muralite suurused jäid suurte ja väga suurte

piiresse. Tööde suuruste võrdluses tulevad selgelt välja tänavakunsti ja muralite suuruse erinevused. See tuleneb nii mugavusest – väikseid töid on parem ja kiirem objektidele kanda, on ka vähem kulukamad. Suurte seinamaalide puhul on materjale rohkem, tööpind suurem, vaja läheb lisaabi (tõstuk) - selliseid töid üksi illegaalselt väga ei tee.

Tabel 11. Vaadeldud tööde suurused tööliikide lõikes

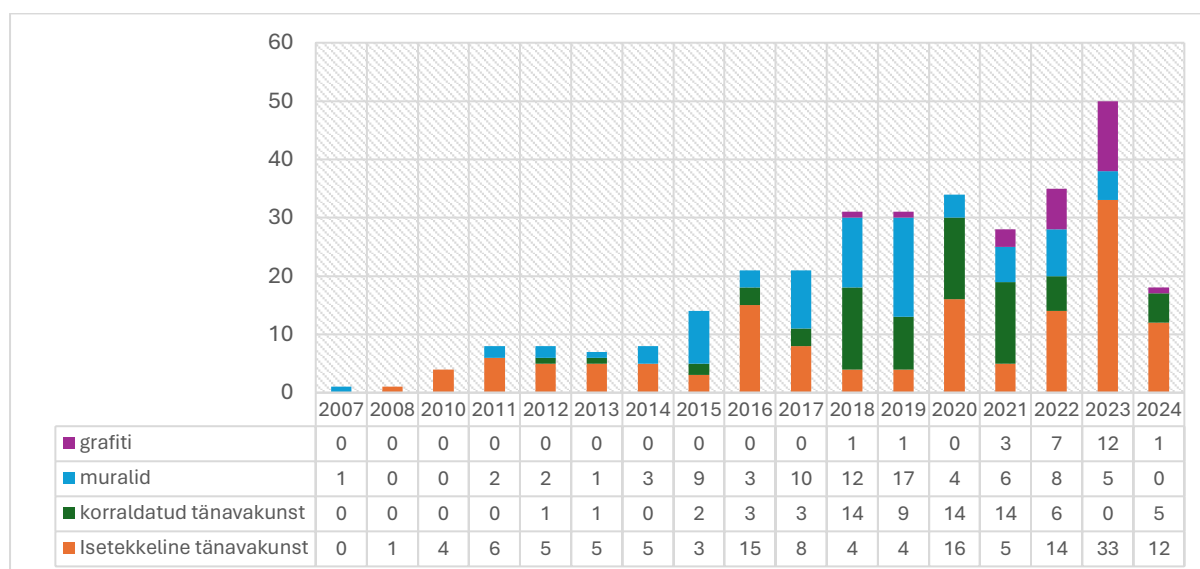

3.5. Valmimisaasta, kestvus ja hävimispõhjused

Uuritud töödest 320 puhul õnnestus loomisaasta välja selgitada, 330 puhul mitte. Vanim teadaolev töö pärines aastast 2007. 17 aastat tagasi Vanalinnas Von Bocki maja tulemüürile maalitud Tartu Ülikooli peahoone kujutatav seinamaal Louis Höflingeri 1860. aasta litograafia põhjal. 2023 aastal sai töö Piiritus OÜ poolt ka renoveeritud (Krohwin, 2023).

Isetekkelist tänavakunsti oli igal leitud aastal sujuvalt juurde tekkinud. 2017 ja 2018 aastast kasvas ka muralite ja korraldatud tänavakunstitööde arv. Samal ajal langes veidi iseteckeliste arv. Võimalik, et tegijad olid samad ning hõivatud pigem muuga või teise liigi teostamisega. Töös kajastatud grafitid on viimase kahe aasta omad (tabel 12). Samas töös leiti 330 ilma tekkeastata teadmata tööd, millest enamus olid iseteckelised tänavakunstitööd, seega reaalne tänavakunstitööde kas võis olla üsna lineaarne.

Tabel 12. Teadaoleva tekkeastaga teosed

Veidi üle aastase vaatlusperioodi jooksul hävis vähemalt 51 teost (tabel 13). Neist 19 puhul eemaldati töö füüsiliselt ära, näiteks Tähe 28 majal on Kuraditosina vineerplaaditööst veel krohvil praod näha. Paljud tööd hävisid loomuliku kao tõttu – hooneid remonditi, lammuta. Viis tööd asendati sihilikult uue tänavakunstitööga. Reaalne tööde hävimine on kindlalt suurem. Enne vaatlusperioodi värviti Vabadussillal mitmeid töid üle ja ka mujal on töid fassaaditööde raames kadunud.

Tabel 13. Vaatlusperioodil esinenud tööde hävimispõhjused

Hävimispõhjus	Teoste arv
1 teos eemaldatud	19
2 fassaaditööd	10
3 hoone lammutus	9
4 ülevärvitud uue tööga	5
5 elektrikapp likvideeritud	3
6 ise ära kulunud	2
7 aed ülevärvitud	1
8 aia lammutus	1
9 rannauuendus	1
Kokku	51

3.6. Autorid

650 vaadeldud töö puhul leiti autorid 422 tööl ja 228 tööl jäid tegijad teadmata (tabel 14). Paljud autorid kordusid ja mitmel tööl oli ka mitu autorit. Kokku leiti 133 erinevat inimest, kes

olid vaadeldud töödega seotud. Enim säilinud töid oli Edward von Lõngusel (40 tk), ta on ühtlasi ka üks Tartu vanimaid ja edukamaid tänavakunstnikke. Järgnesid MinaJaLydia (27 tk) ning TAF (23 tk).

Tabel 14. Teoste autorid

	Nimi	Sugu	Riik	Tööde arv
Autor teadmata				228
1	Edward von Lõngus	teadmata	EST	40
2	MinaJaLydia	N	EST	27
3	TAF	M	EST	23
4	Kuraditosin	teadmata	EST	20
5	Stina Leek	N	EST	19
6	KAIRO	N	EST	18
7	Von Bomb	M	EST	15
8	Hapnik	M	EST	14
9	Jerome Chonkston	M	EST	14
10	Edgar Tedresaar	M	EST	11
11	Ke-Yo	N	EST	10
12	Täna	N	EST	10
13	GUTFACE	M	EST	9
14	Ludvig	M	EST	9
15	Agarik	teadmata	EST	8
16	AW	N	EST	8
17	Ako	M	EST	7
18	Bach Babach	M	EST	7
19	Paavo Kuldkepp	M	EST	7
20	Pintsel	M	EST	7
21	Ahto Eller	M	EST	6
22	Katre Salu	N	EST	6
23	Maari Soekov	N	EST	6
24	Mihkel Joala	M	EST	6
25	Pisuhänd	M	EST	6
26	Heasoov	teadmata	EST	5
27	Jusak	teadmata	EST	5
28	K2rte	N	EST	5
29	Mimiko	N	EST	5
30	PRTKR	M	EST	5
31	Alar Tuul	M	EST	4
32	Artur Tuur Kuus	M	EST	4
33	Evelin Zolotko	N	EST	4
34	johnnyr'cca	teadmata	EST	4
35	Taavi Kask	M	EST	4
36	Daniil Logovoi	M	EST	3
37	Elklore	N	EST	3
38	Jaagup Susi	M	EST	3
39	Mosalmiik	teadmata	teadmata	3
40	Mr SCE	M	GBR	3

41	S33r	teadmata	EST	3
42	Silex Project	teadmata	teadmata	3
43	Sänk	M	EST	3
44	Andra Orn	N	EST	2
45	COSH	teadmata	EST	2
46	Izak One	M	CHL	2
47	Jesse Pasanen	M	FIN	2
48	Jiri	M	EST	2
49	Kadri Kosk	N	EST	2
50	Kerttu Kuslap	N	EST	2
51	Krõõt Kukkur	N	EST	2
52	Multistab	M	EST	2
53	OSGEMEOS	M	PRT	2
54	Paula Pakk	N	EST	2
55	Plan B	teadmata	teadmata	2
56	Rombo Kaos	M	LVA	2
57	Satinka	N	EST	2
58	Sepe	M	POL	2
59	Someart	M	POL	2
60	Taneli Stenberg	M	FIN	2
61	Triin Kriu	N	EST	2
62	Ago Teedema	M	EST	1
63	Aleks Poolak	M	EST	1
64	Andris Vitoliņš	M	EST	1
65	Andrus Peegel	M	EST	1
66	Animalitoland	N	ARG	1
67	Aus	teadmata	EST	1
68	Awer	M	ITA	1
69	BAZ	teadmata	EST	1
70	Bisser	M	BEL	1
71	Chazme	M	POL	1
72	Condrad	teadmata	teadmata	1
73	Elina Kasesalu	N	EST	1
74	Hans-Peter Schütt	M	FIN	1
75	Haruka Yamada	N	JPN	1
76	Heiki Arge	M	EST	1
77	Helen Marie Välja	N	EST	1
78	Ivar Põllu	M	EST	1
79	Janno Preesalu	M	EST	1
80	Jevgeni Zolotko	M	EST	1
81	Jukka Peltosaari	M	FIN	1
82	Jüri Notberg	M	EST	1
83	Kala	teadmata	EST	1
84	Kalev Koppel	M	EST	1
85	KAMA	teadmata	teadmata	1
86	Karmi	teadmata	EST	1
87	Kashink	N	FRA	1
88	Katrin Piile	N	EST	1
89	Katrin Tegova	N	EST	1
90	Kersti Joala	N	EST	1

91	Kertu Liisa Lepik	N	EST	1
92	Kiwie	M	LVA	1
93	Kryptik	M	EST	1
94	Liisa Kruusmägi	N	EST	1
95	Maja Breife	N	FIN	1
96	Mall Nukke	N	EST	1
97	Mare Vint	N	EST	1
98	Maria Leonidov	N	EST	1
99	Marin Laes	M	EST	1
100	Marja-Liisa Plats	N	EST	1
101	Marje Üksine	N	EST	1
102	Markus Kasemaa	M	EST	1
103	Markus Kliss	M	EST	1
104	Medley	M	EST	1
105	Minttu Pyykönen	N	FIN	1
106	MTO	M	FRA	1
107	Müra2000	teadmata	EST	1
108	Ralf Sannikov	M	EST	1
109	Regina-Mareta Soonsein	N	EST	1
110	Reti Saks	N	EST	1
111	Ricu	M	EST	1
112	Robinson Moreno	M	VEN/COL	1
113	Rodo Dodo	N	EST	1
114	Rudens	M	LVA	1
115	Ruslan Karlov	M	EST	1
116	Saboliit	M	EST	1
117	Seifo	M	EST	1
118	Seikon	M	POL	1
119	Seljo 126	teadmata	EST	1
120	Shitai	M	EST/RUS	1
121	Siiri Jüris	N	EST	1
122	Silvia Hiie Aabloo	N	EST	1
123	Sirilin Keskla	N	EST	1
124	Sodacats	M	EST	1
125	Ziepe	M	LVA	1
126	Talvi Pöldma	N	EST	1
127	Thobek	M	LVA	1
128	Trini Montalbán	N	CHL	1
129	Tron Karton	M	LVA	1
130	Ulrike Brett Uukkivi	N	EST	1
131	Valentin Vaher	M	EST	1
132	Vello Vinn	M	EST	1
133	Viki	N	EST	1
Kokku				718

Enim olid Tartu töödega seotud eesti rahvusest inimesed. Järgnesid naaberriikidest siinsetel festivalidel joonistamas käinud tänavakunstnikud (Soomest, Lätist ja Poolast) (tabel 15). 133 erinevast tuvastatud autorist olid mehed 68, naised 46 ning 19 inimese puhul jäi rahvus välja selgitamata (tabel 16). Osad tegijad varjavad oma isiksust.

Tabel 15. Tööde autorite päritoluriik

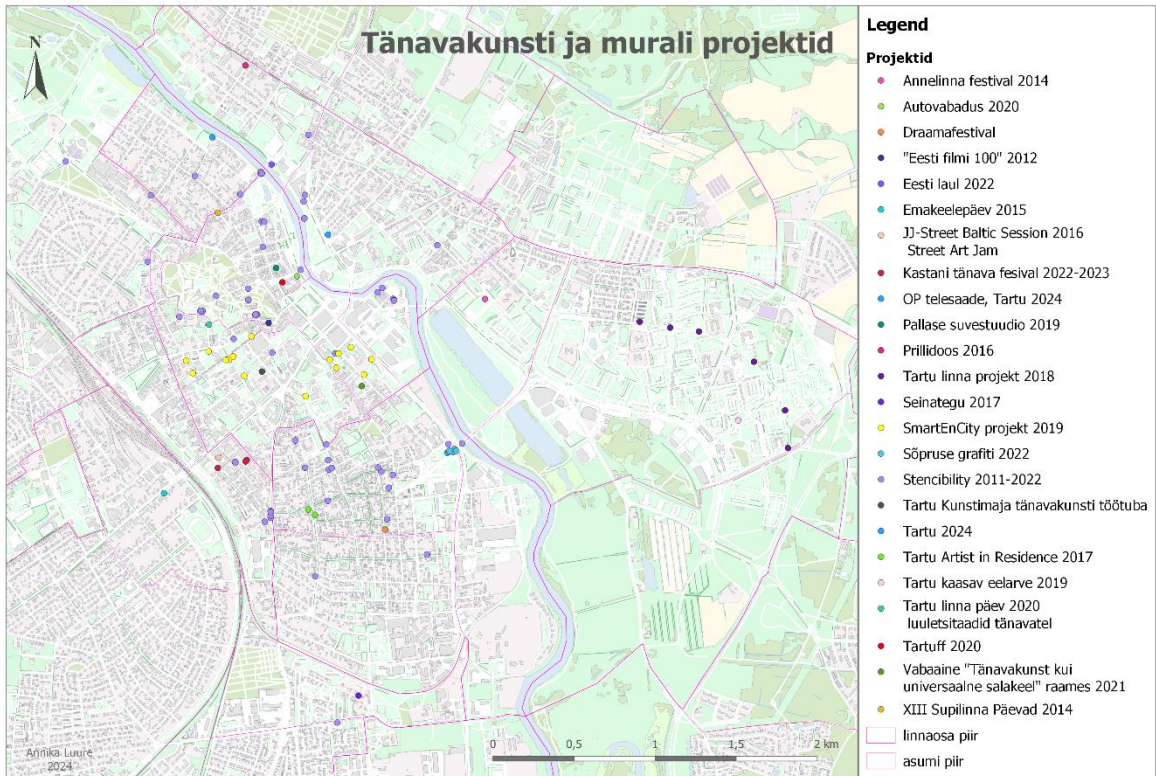
	Rahvus	Autorite arv
1	EST	100
2	FIN	6
3	LVA	6
4	teadmata	5
5	POL	4
6	CHL	2
7	FRA	2
8	ARG	1
9	BEL	1
10	EST/RUS	1
11	GBR	1
12	ITA	1
13	JPN	1
14	PRT	1
15	VEN/COL	1
	Kokku	133

Tabel 16. Autorite soolisus

Sugu	arv
mees	68
naine	46
teadmata	19
Kokku	133

3.7. Projektidega seotud teosed

Enim projektidega seotud töid olid tehtud Stencibility tänavakunstifestivali raames, 75 teost aastatest 2011 kuni 2022 (Stencibility, 2024) (peamiselt Kesklinnas, Karlovas, Supilinnas ja Emajõe ääres). Teine suurem projekt oli 2019 aastal läbi viidud SmartEnCity (2022), millest siinse töö raames kaardistati 15 tööd (Riiamäe, Uueturu ja Toometaguse asumis). Erilisemad on veel 2018 aastal Kesk-Annellini kunstniku AW ja Tartu linna ühistöös loodud teavitustöö kleepsud mänguväljakute kõrval asuvate pinkide juures, millega kutsuti linlasi rohkem lastega arvestama ja mitte laste juures alkoholi tarbima (Palgi, 2018). Mitmed neist on prügikastidelt maha kistud, siinse töö raames kaardistati kuus allesjäänut. 2022 aasta septembris toimus Eesti ja Soome Tampere noorte koostöös Sõpruse sillale (Emajõe parempoolsel kaldal) tööde joonistamine (Sõpruse grafiti) (joonis 8).

Joonis 8. Vaadeldud teoste seos Tartus toimunud projektide ja festivalidega

3.8. Teoste seos asukohaga

Uuringukäigus leiti 57 tööd millel oli otsene viide või seos töö asukohaga (tabel 17).

Tabel 17. Teoste seos asukohaga

	Teos	Selgitus	Aasta	Asum
1	Louis Höflingeri litograafia reproduktsioon Von Bocki maja otsaseinal	Tööl on kujutatud kõrval asuv Tartu Ülikooli peahoone	2007	Vanalinna
2	Hallid härrad	Töö asub Eesti Kirjanduse Seltsi maja kõrval. Teosel kujutatud kirjandutegelasi.	2011	Riiamäe
3	Kannahabe ja nõiakütt	"Kannahabe ja nõiakütt" tekkis 20. aprilli varahommikul 2014 kell 4.20 Eesti Riigikohtu kõrvale, viidates karistuspõhise uimastipoliitika ebapädevusele ja globaalse uimastipoliitika suunamuutustele. Teosel paneb politseinik nimesildiga "Nõia Kütt" käsi raudu Eno Raua lasteraamatu "Naksitrallid" tegelasel Sammalhabemel, kelle habemes kasvavad kanepitaimed.	2014	Vanalinna
4	Ms Reet	Töö kujutab sama poe müüjat ja ta iseloomu, heas mõttes	2014	Uueturu

5	Emakeelepäeva luts	Tööl on Oskar Luts, töö asub Oskar Lutsu Majamuuseumi ees. Töö on loodud Emakeelepäev 2015 paiku	2015	Vana-Tammelinna
6	Anna Haava	Tööl on kujutatud luuletajat Anna Haava, tänava nimi on Anna Haava. Töö on loodud Emakeelepäev 2016 paiku	2016	Tähtvere
7	Hamburglar	Tööl kujutatud varas asub kohe Politseijaoskonna kõrval	2016	Uus-Tammelinna
8	Jönenäkk	Jönenäkk jõe ääres	2016	Supilinn
9	Kivikuningas	Kivi baari sein, Kivikuningas	2017	Vanalinna
10	Koer	Töö asub loomakliiniku ja hotelli seinal	2017	Ülejõe
11	Loomine	Tööl kujutatud loomist, tänava nimi filosoofi, töö asub usuühingu seinal	2017	Kastani-Filosoofi
12	Piilupesa lasteaed	Piilupesa lasteaed ja pardi pilt	2017	Ropkamõisa
13	Tennis player	Töö asub tenniseväljakute kõrval	2017	Tähtvere
14	Tolstoi ja Gandhi	Teos asub Tolstoi tänaval	2017	Ees-Karlova
15	Will work for beer	Töö asub õlletehase seinal	2017	Tähtvere
16	X-ray vision	Tööl on kujutatud elektrikapi sisu	2017	Supilinn
17	Alkoholik	Töö asub terviseraja ja mänguväljakute juures ning kutsub üles linlasi viisakalt käituma, mitte jooma, lastega arvestama	2018	Ees-Annelinna
18	Lapsed	Töö asub terviseraja ja mänguväljakute juures ning kutsub üles linlasi viisakalt käituma, mitte jooma, lastega arvestama	2018	Ees-Annelinna
19	Lapsed	Töö asub terviseraja ja mänguväljakute juures ning kutsub üles linlasi viisakalt käituma, mitte jooma, lastega arvestama	2018	Ees-Annelinna
20	Lapsed	Töö asub terviseraja ja mänguväljakute juures ning kutsub üles linlasi viisakalt käituma, mitte jooma, lastega arvestama	2018	Ees-Annelinna
21	Pintsel	Pintsel joonistati põlenud koha juurde nii nagu põlenud koht oleks värvitud mustaks selle pintsliga	2018	Ees-Karlova
22	Quickfish	jõgi ja kala	2018	Sadama
23	Tartu Maarja kirik	1869. 17. juuni toimus kirikus esimene üldlaulupeo proov, pea 40 laulukoori ja 800 lauljat. Babach töö on kujutatud toleaegeid tegelasi ja töö ütsitab kiriku aastamisele oma lausetega	2018	Toometaguse
24	Terviseks	Töö asub terviseraja ja mänguväljakute juures ning kutsub üles linlasi viisakalt käituma, mitte jooma, lastega arvestama	2018	Ees-Annelinna
25	Terviseks	Töö asub terviseraja ja mänguväljakute juures ning kutsub üles linlasi viisakalt käituma, mitte jooma, lastega arvestama	2018	Ees-Annelinna
26	Trini Montalbán	Asub Trükipressikoja tagaseinal	2018	Kastani-Filosoofi
27	Värav Karlovasse	Kujutab Karlovat ja ka sama kohta	2018	Uueturu
28	Aparaaditehase toidujagamiskapp	Töö on asub toidujagamiskapi peal, tööl kujutatud porgandeid kapsaid, jagajaid	2020	Kastani-Filosoofi
29	Lilled Tartuff	Kõrval toimus Tartuff, festivali jala loodud	2020	Vanalinna
30	River explorers	Töö asub jõe kõrval	2020	Ülejõe
31	Art student	Lähedal on Tartu kunstikool, Karlova tunnetus	2021	Ees-Karlova
32	IT guy	Kõrval asub Delta, Tartu Teaduspägi kontor ja IT ettevõtteid	2021	Ülejõe
33	Little pink house	Kõrval oleva majaga sarnane	2021	Vanalinna

34	Singers	Töö asub lauluväljaku kõrval, kujutab lauljaid	2021	Tähtvere
35	Street artist	Kõrval on suuri seinamaae ja grafitit	2021	Ees-Karlova
36	Unicorn	kõrval asub Delta, Tartu Teaduspägi kontor ja IT ettevõtteid	2021	Ülejõe
37	Tolm tolmu vastu / Pollen for pollen	Tööl on kujutatud sealsed taimed ja nende tolmjelas	2022	Kastani-Filosoofi
38	Haiguste ravi. Kontrollitud.	Lähedal on sein kus on Ülo Kiple tekst veel järgi	2023	Ülejõe
39	Haigusteravik on trollitud	Lähedal on sein kus on Ülo Kiple tekst veel järgi	2023	Ülejõe
40	Psühhotek Fonotek	Kõrval raamatukogus peeti juubelit, mille plakatil oli sama pilt	2023	Riiamäe
41	Tartu Postijaam 1914	Kõrval on asukoht mida on pildil kujutatud	2023	Riiamäe
42	Elekter	Töö kujutab elektrikapi sisu	teadmata	Vaksali
43	Gutenberg VS Seagulls	Gutenberg on Aparaaditehase kass	teadmata	Kastani-Filosoofi
44	Haiguste ravi. Kontrollitud.	Pildiraami kõrval sein on ainus kus senini Üle Kiple tekst vist veel alles on	teadmata	Ülejõe
45	Jookse, raisk, jookse!	Töö asub tervisespordi raja kõrval, kus palju ka jooksejaid	teadmata	Ees-Annelinna
46	Kikkpoks	Töö asub kikkpoksiklubi Kombat seinal	teadmata	Kastani-Filosoofi
47	Kooli tuleb jõuda õigeks Ajax	Töö asub Hiina Härma gümnaasiumi kõrval	teadmata	Vaksali
48	Kooli tuleb jõuda õigeks Ajax	Töö on Hugo Treffneri Gümnaasiumi tagaseinal	teadmata	Vanalinna
49	Lainetega elektrikapp	Töö kujutab jõe laineid	teadmata	Vanalinna
50	Malbe part	Turu kõrval on parte	teadmata	Sadama
51	Mull	Kohaspetsiifiline töö - stseen mulli sees on pärit täpselt sellelt samalt tänavanurgalt, kus elektrikapp stencliga asub	teadmata	Ees-Karlova
52	Pudel	Töö asub Kivi baari seinal	teadmata	Vanalinna
53	Rong	Töö on rongijaama kohvikus, kujutab ajaloolist rongi	teadmata	Vaksali
54	Tüdruk kaladega turuseinal	Kalad ja jõgi, kalad ja turg	teadmata	Sadama
55	Tüütu kajakas	Turu kõrval on kajakaid	teadmata	Sadama
56	Vang	Vangitöö asub kohe Tartu vangla taga	teadmata	Ropka tööstuse
57	Want a plastic bag? It's already inside.	Töö viitab mikroplatsi probleemile looduses, vees	teadmata	Ülejõe

Kokkuvõte

Uurimustöö eesmärk oli kaardistada Tartu linna tänavakunsti ja suuri seinamaale, leida ruumisuhteid erinevate tööde vahel ning nende mõju linnapildile. Töö käigus viidi läbi välitöid, mille jooksul kaardistati 650 erinevat töö, samal ajal pildistati kõik kohad ka üles ning loodi pildipank, hilisemaks analüüsiks. Kaardistuse tarbeks loodi eraldi andmebaas ja mustandikaart, mida täiendati jooksvalt. Lisaks välitöö andmetele otsiti lisainfot ka internetist jm.

Kokku leiti 440 isetekkelist ja 75 korraldatud tänavakunstitööd. Suuri seinamaale oli 107 ning grafiti töid 28. Ootuslikult oli enim töid linna kesk piirkondades, seal on ka paremad võimalused erinevaid töid teostada, publikut leida jm. Üllatavalt leidis Annelinnas, Tammelinnas ja Tähtvere oodatust vähem töid. Enamus töid paiknesid hoonetel ja elektrikappidel, neist suurem osa olid isetekkelised tänavakunstitööd. Muralites 43 olid suurte paneelmajade seinte suurusega ning paiknesid Kesklinnas ja Annelinnas. Keskmise seinasuurusega seinamaale oli kokku 64 ning paiknes ka kesklinnast kaugemal. Tartu sillad olid tööde osas populaarsed, Vabadussillal oli enim 58 tööd. Tööde tehnikavalik oli pigem üksluine. 254 tööd olid šabloonitehnikas, 316 vabakäega seinapeale kas spreitatud või värvidega peale kantud. Muid tehnikaid oli vähem, huvitavamad neist olid klaasmosaiikidest loomad, terasest lõvipeakuju, spreiprinteri tööd ja legosein. Suurem osa tööde hävimisest oli seotud hoonete uuendamise või lammutamisega. 650 tööst 133 olid kindla autori omad, autor jäi väljaselgitamata 228 inimese puhul. Töö autoritest oli rohekm töid eestlastel ning tööde rohkuse osas domineerisid, tuntud Tartu tänavakunstnike nimed. Edward von Lõngusel 40 tööd, MinaJaLydial 27, TAF 23, Kuraditosin 20, Stina Leek 19. Mehi oli autorite hulgas rohkem kui naisi. Projektidest oli enim Stencibility festivali töid, järgnesid SmartEnCity tööd. Kindla töö ja asukohavahelise seosega oli 57 tööd. Tartu tööd olid võrreldes teiste Eesti linnadega tänavakunstirohkemad. Suurte seinamaalide osas on Tallinn eespool. Tartus ja Lõuna-Eestis on aga rohkem tuntuid tänavakunstivale. Väljaspool Eestit võrreldes linnadega on meil vähem suuri seinamaale ning rohkem keskmise ja väiksemõdulisi tänavakunstitöid. Välismaal on ka tehnikavalik julgem. Meil Eestis on üksikuid 3D joonistusi, mujal tehakse neid tihedaamini. Tänavakunstil ja seinamaalidel on suur mõju linnaruumile, Nad on üks osa sellest ruumist, suhestudes sealse keskkonnaga. Ka pakuvad tööd inimestele emotsioone, lisaväärtust, mõtteainet, silmailu. Suurte seinamaalidega saab linnaruumile uut ilmet anda, tõsta piirkonna hinnaväärtust. Ka on suured tööd püsivamad, kestes kauem ning neid ei värvita niikiirelt üle, kui väiksemaid töid.

Mapping and analysis of Tartu street art and murals

Annika Luure

Summary

The aim of the research was to map the street art and large murals of the city of Tartu, to find spatial relationships between different works and their impact on the cityscape. During the work, fieldwork was carried out, during which 650 different works were mapped, at the same time all places were also photographed and an image bank was created for later analysis. A separate database and a draft map were created for the purpose of mapping, which were updated on an ongoing basis. In addition to the field work data, additional information was also searched on the internet, etc.

A total of 440 self-created and 75 organized street art works were found. There were 107 large murals and 28 people brought graft. As expected, most works were in the central areas of the city, there are also better opportunities to perform various works, find an audience, etc. Surprisingly, there were fewer jobs than expected in Annelinna, Tammelinna and Tähtvere. Most of the works were located on buildings and electrical cabinets, most of them were spontaneous street art works. Muralites 43 were the size of the walls of large panel houses and were located in Kesklinna and Annelinna. There were a total of 64 medium-sized wall paintings and they were also located further from the city center. Tartu's bridges were popular in terms of works, the Freedom Bridge had the most 58 works. The technical selection of the works was rather monotonous. 254 works were in the stencil technique, 316 were either sprayed or applied with colors on the wall. There were fewer other techniques, the most interesting of them were glass mosaic animals, a steel lion head statue, spray printer works and a lego wall. Most of the destruction of works was related to renovation or demolition of buildings. Out of 650 works, 133 were those of a specific author, the author remained unknown for 228 people. Among the authors of the work, Estonians had more works, and the names of well-known Tartu street artists dominated the number of works. Edward von Lõngus has 40 works, MinaJaLydia 27, TAF 23, Kuraditosin 20, Stina Leek 19. There were more men than women among the authors. Most of the projects were Stencilability festival works, followed by SmartEnCity works. There were 57 jobs with a definite link between work and location. The works in Tartu were more street art compared to other Estonian cities. In terms of large wall paintings, Tallinn is ahead. However, there are more well-known street artists in Tartu and Southern Estonia. Compared to

cities outside of Estonia, we have fewer large murals and more medium and small street art works. Abroad, the choice of technology is also bolder. In Estonia, we have individual 3D drawings, elsewhere they are made more often. Street art and murals have a great impact on the urban space, They are a part of this space, relating to the environment there. Work also provides people with emotions, added value, food for thought, and eye candy. Large murals can give a new look to an urban space, increase the price value of the area. Also, large works are more permanent, last longer and are not painted over as quickly as smaller works.

Tänuavaldused

Soovin tänada oma bakalaureusetöö juhendajat Taavi Pae'd, positiivse ja abivalmi suhtumise ja kannatlikkuse eest. Lisaks veel oma vanemaid, vanaema ja Allanit

Kasutatud kirjandus

Blanché, U. (2015). Street Art and related terms – discussion and attempt of a definition. Heidelberg University.

https://www.researchgate.net/publication/324313980_Street_art_and_related_terms_-_discussion_and_working_definition

Boredpanda. (2014). *Portuguese Street Artist Creates Stunning 3D Graffiti That Seems To Float In The Air*. Boredpanda <https://www.boredpanda.com/3d-graffiti-art-odeith/>

Eesti Entsüklopeedia. (2006) *Graffiti*. Vaadatud 21.05.2024

<http://entsyklopeedia.ee/artikkel/graffiti>

Eesti Keele Instituut. (2024). *Sõnaveeb*. Vaadatud: 21.05.2024 <https://sonaveeb.ee/>

Graff Lounge. (2018). *10 Types of Graffiti*. Youtube

<https://www.youtube.com/watch?v=LANBe-FJikY>

Gregory, D., Johnston, R., Pratt, G., Watts, M., & Whatmore, S. (2009). *The Dictionary of Human Geography. 5th edition*. Hoboken, New Jersey: Wiley-Blackwell

Grove gallery. (2023). *A guide to street art/Graffiti art*. Vaadatud 21.05.2024

<https://grovegallery.com/a-guide-to-street-art-graffiti-art/>

Joala, S. (2017). *Tänavakunsti korraldamise mõju isetekkelisele tänavakunstile*. Magistritöö.

Tartu ülikool <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/fce6177d-9c3f-4981-af3c-000858b03207/content>

Kadak, P. (2016). *Tänavakunsti eksponeerimine Eestis*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool

<https://dspace.ut.ee/items/bc7df199-4235-4fb8-ab9f-ed0cdf9ea438>

Krabbi, M. (2021). *Tänavakunsti kui huviturismi turundamine Tallinna näitel*. Lõputöö.

Tartu Ülikooli Pärnu kolledž <https://dspace.ut.ee/items/32ee3715-7401-4a3a-8960-4bc975408d1b>

Krohwin. (2023). *Tehtud tööd. Von Bocki maja krohv ja seinamaaling*. Vaadatud 21.05.2024.

Krohwin <https://www.krohwin.ee/tehtud-tood/von-bocki-maja-krohv-ja-seinamaaling>

Kõllo, K. (2009). *Graffiti Eesti vanglates*. Bakalaureusetöö. Sisekaitseakadeemia <https://digiriidul.sisekaitse.ee/bitstream/handle/123456789/1391/2009%20K%C3%B5llo.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Legal-Walls. (2024). *Legal-Walls*. Vaadatud 21.05.2024 <https://www.legal-walls.net/>

Liivrand, S. (2016). *Tänavakunsti kujunemislugu*. Magistritöö. Tartu Ülikool https://www.academia.edu/25632199/Magistrit%C3%B6%C3%B6_T%C3%A4navakunsti_kujunemislugu

Lind, K. (2012). *Tartu tänavakunstnikud*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool https://www.academia.edu/36345398/Tartu_t%C3%A4navakunstnikud

Luure, A. (2017 - 2024). *Pildid*. Autori erakogu

Maa-amet. (2024). *Ruumiandmed. Eesti topograafia andmekogu. Laadi ETAK andmed alla*. Maa-ameti geoportaal <https://geoportaal.maaamet.ee/est/Ruumiandmed/Eesti-topograafia-andmekogu/Laadi-ETAK-andmed-alla-p609.html>

Molnár, V. (2018). The business of urban coolness: Emerging markets for street art. *Poetics*, 71, 43-54. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2018.09.006>

NOBA. (2024). *SmartEnCity kunstiprojekt Tartus*. NOBA <https://noba.ac/et/p/murals-smartencity-tartu/>

Nueve arte urbano. (2018). *Mextonia festival*. Nueve arte urbano <https://nuevearteburbano.com/en/mextonia-festival/>

Paaver, T., & Kiivet, E. (2020). *Eesti Inimarengu Aruanne 2019/2020*. 2.1 Avalik ruum kui elukeskkonda siduv võrgustik. Vaadatud: 20.05.2024 <https://inimareng.ee/avalik-ruum-kui-elukeskkonda-siduv-v%C3%B5rgustik.html>

Palgi, G. (2018). *Linn läks humoorikate kleepsudega avalike napsitajate vastu*. Tartu postimees <https://tartu.postimees.ee/6454802/linn-laks-humoorikate-kleepsudega-avalike-napsitajate-vastu>

Pseudo Tours. (2024). Pseudo Tours. <https://pseudotours.com/et/meist/>

- Rogers, A., Castree, N., & Kitchin, R.** (2013). *"Place."* In *A Dictionary of Human Geography*. Oxford: Oxford University Press.
- Roose, A., Sooväli-Sepping, H., Müüripeal, A.** (2020). *Keel ja Kirjandus*. Avaliku ruumi mõiste areng ja tähendusväljad. Vaadatud: 20.05.2024
<https://keeljakirjandus.ee/ee/archives/26780>
- RUA Street Art Festival.** (2024). <https://www.facebook.com/RUAfestival/>
- SA Tartu 2024.** (2024). *Stencibility läheb Euroopasse*. Tartu 2024 Euroopa Kultuuripealinn:
<https://tartu2024.ee/stencibility/>
- Sirla.** (2016). *Mulle meeldib tänavakunst rohkem kui seinamaalingud*. Müürileht
<https://www.muurileht.ee/mulle-meeldib-tanavakunst-rohkem-kui-seinamaalingud/>
- Sooaru, M., Raat, N.** (2024). *Õpiprojekt. Kunst avalikus ruumis*. Vaadatud 22.05.2024
<https://avalikruum.weebly.com/kunst-avalikus-ruumis.html>
- Braca, Z.** (2024). *Born For Freedom – Huge 3D street art fox in town*. Spottedbylocals
<https://www.spottedbylocals.com/riga/born-for-freedom/>
- Stencibility.** (2024). Stencibility <https://www.stencibility.eu/festivalist>
- Sõnum Seinal.** (2024). *Sõnum Seinal*. Facebook. <https://www.facebook.com/sonumseinal/>
- Tallinn.** (2024). *Tallinna legaalsed seinad*. Tallinn https://www.tallinn.ee/et/legalwall_tallinn
- Tarantino, A.** (2012). *Seattle Street Art Volume Three: A Visual Time Capsule Beyond Graffiti*. Seattle Street Art <https://www.amazon.com/Seattle-Street-Art-Three-Graffiti/dp/0988272016>
- Tartu 2024.** (2024). Programm. RUA tänavakunstifestival #Elva
<https://tartu2024.ee/programm/rua-tanavakunstifestival-elva/>
- Tark Tartu.** (2022). *Projekt SmartEnCity* <https://tarktartu.ee/avaleht/ulevaade/>
- Tartu linnavalitsus.** (2024a). Tartu linna geoHUB:
<https://geohub.tartu.lv.ee/search?collection=Dataset>

Tartu Linnavalitsus. (2024b). *Tartu linnaosad*. Tartu linn <https://tartu.ee/et/linnaosad>

Upfest. (2024). Upfest. <https://www.upfest.co.uk/>

Urbaneez. (2024). *The 10 most renowned Street Art Festivals around the world*
<https://urbaneez.art/magazine/the-10-most-renowned-street-art-festivals-around-the-world>

Viljandigalerii. (2024). Viljandigalerii. Facebook
<https://www.instagram.com/viljandigalerii/>

Widewalls. (2024). *The Best Street Art Festivals Around the World*
<https://www.widewalls.ch/magazine/best-street-art-festivals>

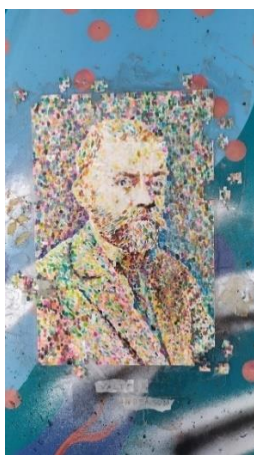
ÜRO. (2017). New Urban Agenda (20.10.2016). United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development (Habitat III) in Quito, Ecuador. Vaadatud: 20.05.2024
<https://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-English.pdf>

Lisad

Lisa 1. Tartu tänavakunsti tehnikanäiteid

Šabloonid ja aerosoolvärvid.
Rüütli tn. „Kivikuningas“ EvL
(Luure, 2018)

„Tapeedikas“, pusle. Ülejõe
park. „Walter Anderson“
(Luure, 2024)

Vabakäsi, marker. Kastani tn
(Luure, 2022)

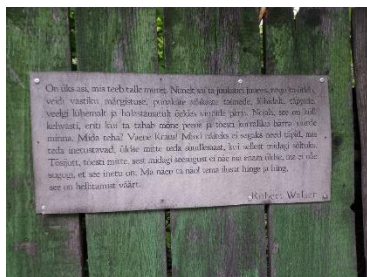
Vabakäsi, akriülvärvid. Emajõe
vabaujula. KAIRO (Luure, 2020)

Legod. Võru tn. (Luure, 2023)

Luuletus, pildiraam. Eha tn.
(Luure, 2024)

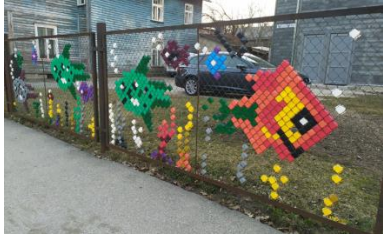
Šabloon ja aerosoolvärvid.
Tehase tn. „Robert Walser“
(Luure, 2018)

Mosaik. Kastani tn. (Luure,
2024)

Šabloon ja aerosoolvärvid.
Magasini tn. (Luure, 2022)

*Cuprocking. Kroonuaia tn.
(Luure, 2020)*

Poster. Kuu tn. (Luure, 2024)

*Släp! Kleepsubuss. Tartu
(Luure, 2020)*

Kudum. Tähe tn. (Luure, 2022)

*Vabakäsi, aerosoolvärvid. K.
E. von Baeri tn. Jerome
Chonkston (Luure, 2020)*

*Aerosoolvärvid. Vabaduse pst.
Bach Babach (Luure, 2020)*

Lisa 2. Tartu muralite näiteid

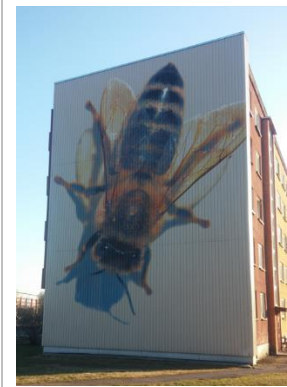
*Tähe tn. „Kodu“
Animalitoland (Luure,
2019)*

*Tartu Aparaaditehas.
„Merepidu“ Awer
2016 (Luure, 2018)*

*SprayPrinter. Tartu
keskkatlamaja korsten
(Luure, 2019)*

*SprayPrinter. Sõpruse
pst. „Mesilane“
(Luure, 2019)*

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Annika Luure,

Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Tartu tänavakunsti ja suurte seinamaalide kaardistamine ning analüüs,, mille juhendaja on Taavi Pae, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, alates 23.05.2024 kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Annika Luure

23.05.2024